

МАЗУРЧУК М.В., ст.гр. МО-06а
Науков. керів.: Пехтерева В.В.
АДИ ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
м. Горлівка

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Вивчені теоретичні аспекти підвищення ефективності виробництва та класифікація факторів, які впливають на ефективність виробництва промислового підприємства.

Актуальність. Підвищення ефективності виробництва вважається основною проблемою переходу народного господарства України до ринкової економіки. Це зумовлено тим, що воно означає найраціональніше використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, потрібних для випуску продукції, при умові, що від кожної гривні, вкладеної у виробництво, буде отримано максимальну віддачу, а тому ця тема є актуальною на даний час.

Ціль дослідження: теоретичне обґрунтування ефективності виробництва та аналіз факторів її підвищення .

Основна частина. Джерелом існування, розвитку та підвищення життєвого рівня людини є виробнича діяльність. Виробнича діяльність спрямована на задоволення потреб. Засоби для задоволення потреб, тобто споживчі блага, створюються у виробництві.

Інколи тлумачення слова «виробництво» зводиться до позначення ним масового випуску продукції, виготовлення матеріальних цінностей на численних підприємствах, що значно звужує зміст цього поняття. У широкому розумінні «виробництво» — це цілеспрямована діяльність зі створення будь-якого корисного продукту (товари, предмети, речі, послуги, інформація, знання тощо). Виробництво можна охарактеризувати як систему, де здійснюється цілеспрямований процес перетворення вхідних елементів (сировини, матеріалів) у корисну продукцію. Іншими словами, виробництво являє собою певну технологію, відповідно до якої здійснюється трансформація вкладених ресурсів у кінцевий результат — продукцію (послуги).

Під організацією виробництва розуміється координація й оптимізація в часі та просторі всіх матеріальних, трудових елементів виробництва з метою випуску в певні строки необхідної споживачам продукції з найменшими витратами за умови належної якості й отримання достатнього прибутку від її реалізації для подальшої продуктивної діяльності.

У буквальному значенні — «ефективний» означає «ефект, що дає, що приводить до потрібних результатів, діючий». Слово «ефективність»

має наступне значення — відносний ефект, результативність процесу, операції, проекту, результату до витрат, витратам, що обумовили й забезпечили його одержання.

Ефективність виробництва — найважливіша якісна характеристика господарювання на всіх рівнях. Під економічною ефективністю виробництва розуміється ступінь використання виробничого потенціалу, що виявляється співвідношенням результатів і витрат суспільного виробництва. Чим вище результат за тих же витратах, чим швидше він зростає в розрахунку на одиницю витрат суспільно необхідної праці, чи чим менше витрат на одиницю корисного ефекту, тим вище ефективність виробництва. Узагальнюючим критерієм економічної ефективності суспільного виробництва служить рівень продуктивності суспільної праці.

Процес виробництва на будь-якому підприємстві здійснюється при визначеній взаємодії трьох визначальних його факторів: персоналу (робочої сили), засобів праці й предметів праці. Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал виробляє суспільно корисну продукцію чи виробничі й побутові послуги. Це означає, що, з одного боку, мають місце витрати живої й упредметненої праці, а з іншого, — результати виробництва. Останні залежать від масштабів застосовуваних засобів виробництва, кадрового потенціалу й рівня їхнього використання .

Ефективність виробництва являє собою комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів виробництва і робочої сили за певний проміжок часу (у зарубіжних країнах із розвитком ринковою економікою для окреслення результативності господарювання використовують інший термін — продуктивність системи виробництва й обслуговування, під якою розуміють ефективне використання ресурсів (праці, капіталу, землі, матеріалів, енергії, інформації) при виробництві різноманітних товарів і послуг. Отже, ефективність виробництва й продуктивність системи — це по суті терміни-синоніми, що характеризують ті самі результативні процеси. При цьому варто усвідомлювати, що загальна продуктивність системи є поняттям набагато більш широким, чим продуктивність праці й прибутковість виробництва.

$$A_{\text{еф}} = \frac{D_{\text{р}}}{D_{\text{п}}} \quad (1)$$

Процес формування результатів і ефективності виробництва (продуктивності системи) провадиться зазначеним вище способом.

Рівень економічної й соціальної ефективності виробництва залежить від багатьох факторів, що її визначають. В галузі практичного вирішення завдань управління ефективністю важливе значення набуває класифікація факторів її підвищення. Усі фактори доцільно класифікувати по обмеженій

кількості групових ознак — це сприяє визначенню головних напрямків і шляхів підвищення ефективності виробництва (продуктивності діяльності підприємства).

Класифікація великої розмаїтості факторів підвищення ефективності (продуктивності) може здійснюватися по трьох ознаках: 1) видам витрат і ресурсів (джерелами підвищення); 2) напрямкам розвитку й удосконалення виробництва; 3) місцем реалізації у системі керування виробництвом.

Групування факторів по першій ознаці надає можливість досить чітко визначати джерела підвищення ефективності: підвищення продуктивності праці (економія витрат живої праці), зниження фондоемності (капіталоємності) і матеріалоємності продукції, поліпшення використання природних ресурсів. Активне використання перерахованих джерел підвищення ефективності виробництва передбачає здійснення комплексу заходів, що по своєму смислу характеризують основні напрямки розвитку й удосконалення виробництва (друга ознака групування факторів).

Варто помітити, що велике значення має впровадження класифікації факторів ефективності по місцю реалізації в системі управління виробництвом (третя ознака групування факторів), особливо виділення з них двох категорій факторів — внутрішніх (внутривиробничих) і зовнішніх (народногосподарських), а також ділення сукупності внутрішніх факторів на так називані “тверді фактори” й “м'які фактори” (класифікація внутрішніх факторів на “тверді” й “м'які” природно є досить умовною і незвичною, але широко відомою й використовуваною на підприємствах зарубіжних країн).

Терміни “тверді” (технологія, устаткування, енергія, вироби) і “м'які” (робітники, організація і система, методи роботи, стиль управління) фактори запозичені з англійської комп'ютерної технології, відповідно до якої сам комп'ютер називається “твердим товаром”, а програмне забезпечення — “м'яким товаром”. При цьому “твердими факторами” позначають ті з них, які можна вимірювати й мають фізичні параметри, а “м'якими” — ті, котрі не можна відчуті фізично, але, проте мають велике значення для економічного управління виробництвом (інформація, знання й кваліфікація кадрів, методи й системи організації різних процесів і т.д.).

Висновок. Таким чином, проблема ефективності в цілому не нова, вона існує в тій чи іншій інтерпретації з періоду виникнення матеріального виробництва і відбиває взаємозв'язок виробничих відносин певного способу виробництва. В умовах формування ринкових відносин, коли результати роботи одних суб'єктів ринку залежать від чіткості й злагодженості роботи інших суб'єктів, проблема ефективності стає визначальною. Отже, ефективність виробництва — це найважливіша якісна характеристика господарювання на всіх рівнях. Під економічною ефективністю виробництва розуміється ступінь використання виробничого

потенціалу, що виявляється співвідношенням результатів і витрат суспільного виробництва. Чим вище результат при тих же витратах, чим швидше він зростає в розрахунку на одиницю витрат суспільно необхідної праці, чи чим менше витрат на одиницю корисного ефекту, тим вище ефективність виробництва. Узагальнюючим критерієм економічної ефективності суспільного виробництва служить рівень продуктивності суспільної праці.

Бібліографічний список

1. **Васильков В. Г.** Організація виробництва: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 524 с.
2. **Подсолонко В.А.** Управление эффективностью производства. — Киев: Наукова думка, 1986. — 126 с.